

Tekst źródłowy nr 66

Nota ministra spraw zagranicznych ZSRR W. Mołotowa doręczona ambasadorowi polskiemu w Moskwie W. Grzybowskiemu w nocy z 16 na 17 września 1939 r.

Wojna polsko-niemiecka ujawniła wewnętrzne bankructwo państwa polskiego. W ciągu dziesięciu dni operacji wojennych Polska utraciła wszystkie swoje rejony przemysłowe i ośrodki kulturalne. [...] Rząd polski rozpadł się i nie przejawia żadnych oznak życia. Oznacza to, że państwo polskie i jego rząd faktycznie przestały istnieć. Wskutek tego traktaty zawarte między ZSRR a Polską utraciły swą moc. Pozostawiona sobie samej i pozbawiona kierownictwa, Polska stała się wygodnym polem działania dla wszelkich poczynań i prób zaskoczenia, mogących zagrozić ZSRR. Dlatego też rząd radziecki, który zachowywał dotąd neutralność, nie może pozostać dłużej neutralnym w obliczu tych faktów.

Rząd radziecki nie może również pozostać obojętnym w chwili, gdy bracia tej samej krwi, Ukraińcy i Białorusini, zamieszkujący na terytorium Polski i pozostawieni swemu losowi, znajdują się bez żadnej obrony.

Biorąc pod uwagę tę sytuację, rząd radziecki wydał rozkazy naczelnemu dowództwu Armii Czerwonej, aby jej oddziały przekroczyły granicę i wzięły pod obronę życie i mienie ludności zachodniej Ukrainy i zachodniej Białorusi.

Rząd radziecki zamierza jednocześnie podjąć wszelkie wysiłki, aby uwolnić lud polski od nieszczęsnej wojny, w którą wpędzili go nierozsądni przywódcy i dać mu sposobność egzystencji w warunkach pokojowych.

1. Jakie argumenty przedstawione są w nocie w celu uzasadnienia tezy, iż państwo polskie przestało istnieć?

2. Oceń wiarygodność tych argumentów.

Ad. 1. W nocie starano się uzasadnić tezę, że państwo polskie przestało istnieć, za pomocą argumentów takich, jak:

- a) bankructwo wewnętrzne,
- b) utrata wszystkich rejonów przemysłowych i ośrodków kulturalnych,
- c) upadek Warszawy jako stolicy,
- d) faktyczny kres istnienia rządu polskiego, który „rozpadł się”.

Ad. 2. Argumenty są częściowo lub całkowicie fałszywe:

a) nie nastąpiło „wewnętrzne bankructwo”, tylko klęska militarna w wyniku przewagi agresora niemieckiego,

b) argument o utracie wszystkich regionów przemysłowych i ośrodków kulturalnych można uznać za częściowo zasadny, 16 września znaczna część Polski była opanowana przez Niemców, ale nie zajęli oni jeszcze takich ośrodków, jak np. Lwów, Warszawa, Wilno,

c) Warszawa już od 4 września przestała być miejscem pobytu naczelnych władz RP, nie przestała być jednak stolicą, a jej kapitulacja nastąpiła dopiero 28 września,

d) nieprawdą jest nieistnienie rządu polskiego; 16 września przebywał on na terytorium państwa, w pobliżu granicy z Rumunią, jego legalność i prawo do reprezentowania narodu nie mogły być kwestionowane w świetle prawa międzynarodowego (konwencja haska z 1907 r.),

e) nota pomija fakt, iż ZSRR zawarł 23 sierpnia układ z Rzeszą dotyczący podziału terytorium RP.